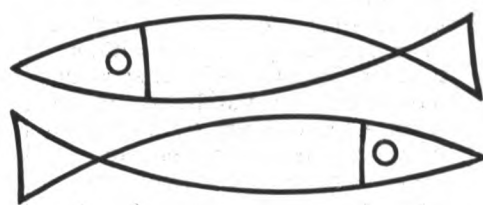

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

B. WIELENGA — MARKNESSE

In de school van het lijden

(1 Sam. 22:1-5)

Het is geoorloofd om het O.T. te lezen in het licht van het N.T. Natuurlijk, we moeten deze regel niet te pas en te onpas gebruiken. We zouden dan het gevaar kunnen lopen om met al dat N.T.-ische licht het eigene van de O.T.-ische tekst te verduisteren. Maar voor het verstaan van m.n. vers 5 hebben we dat licht toch wel nodig.

Na zijn avontuur in het filistijnse Gath was David naar het judeese bergland rond Adullam gevlucht. Het was een onherbergzame, ontoegankelijke streek, behalve voor wie er de weg kende, en uitstekend geschikt om zich schuil te houden voor mensen als Saul. David bleef er niet lang alleen. Spoedig voegden zich allerlei mensen bij hem, ook zijn familie, waaronder zijn ouders, uit Bethlehem. Dat is zo de gewoonte van diktators om hun tegenstanders te treffen in hun familie. Op zich is dat al een interessant gegeven: David wordt van vluchteling ook vluchthaven. En als we letten op wat voor soort mensen hun toevlucht bij hem zoeken, zien we al messiaans licht vallen over zijn leven. Het is het zelfde soort mensen dat later achter de Heere Jezus aantrekt, de hoeren en de tollenaars voorop. Het zijn de mensen die in Israëls samenleving onder Saul tussen de wal en het schip zijn geraakt en daar gekraakt dreigen te worden. De mensen dus zonder helper, de armen die om hulp roepen, de eilandige en al wie zonder helper is, ps. 72. Zo begon David zijn werk als messiaans koning al in ballingschap.

Ook valt op de zorg van David voor zijn hoogbejaarde ouders. Het harde en primitieve bestaan in de bergen werd hen te veel. Daarom brengt David hen onder bij de koning van Moab. Als schoonzoon van Saul zal hij die koning wel gekend hebben. Wellicht heeft deze iets in David gezien, de komende man. Zo iemand aan je te verplichten zet natuurlijk politieke zoden aan de dijk. Als jongste zoon droeg David de verantwoording voor de oude dag van zijn ouders. En een koning die zich zo'n goed

zoon van zijn ouders toont, zal zeker een vader voor zijn volk kunnen zijn. Israël mocht wel iets verwachten van deze zo zorgzame David. Het is dan zeker ook niet toevallig dat later de Here Jezus de Farizeeën ook trof in hun opvattingen over de zorg voor de bejaarde ouders die aangewezen waren op de steun van hun kinderen. Geld bestemd voor de tempel, zeiden deze Wetsleraars in Israël, mocht niet besteed worden voor de verzorging van de ouders. Een prachtig excuus om die ouders te verwaarlozen en om met dat geld de vrome jongen uit te hangen. Het volk van David was wel erg ver verwijderd van David, maar ook van diens zoon Jezus Christus. Aan het Kruis nog zorgde hij voor Maria: vrouw, zie uw zoon; zoon, zie uw moeder. Van een verlosser die zo voor zijn moeder weet te zorgen, mogen we alles verwachten.

We kunnen de lijnen van David via Christus zeker ook door trekken naar ons vandaag toe, zowel wat die zorg voor de ouders aangaat als wat betreft de aandacht voor de marginale groepen in de samenleving. Ook ons leven zal van messiaans gehalte moeten zijn en een messiaanse gestalte moeten aannemen. Maar ik wil toch vooral stil staan bij vers 5: die oproep van Gad de profetie namens God de Heere: ga heen en trek naar het land Juda. David had in Gath voldoende leergeld betaald om onmiddellijk te gehoorzamen. Hij trok weer naar het judeese bergland bij Adullam. Maar waarom mocht hij niet in het veilige Moab blijven wachten op het einde van Sauls regiem? Waarom weer terug naar het moeitevolle, opgejaagde leven vol gevaar in Juda? Wat had God daarmee voor?

Voor een antwoord op deze vragen gaan we te rade bij de Heere Jezus. In Hebr. 5 lezen we, in de Willibrord-vertaling: „Hoewel Hij Gods zoon was, heeft Hij in de school van het lijden gehoorzaamheid geleerd.” De school van het lijden — het

leven van Jezus was een lijdensweg, maar op die weg heeft hij geleerd zich te onderwerpen aan Gods wil met zijn leven, aan Gods plan met mens en wereld waarin hij zo'n centrale rol te spelen had. Jezus moest die levenslange lijdensweg ook afleggen om als mens tot de uiteindelijke overgave aan Gods wil te kunnen komen. Het gebeuren in Getsémané is er het bewijs van dat dat Jezus niet zo maar van zelf af ging. Hij was „in het vlees” en had te kampen met de zwakheid van dat vlees. Hij zag op tegen het Kruis, tegen Gods toorn die hij dragen moest. Onder sterk geroep en tranen bad hij God of deze drinkbeker aan hem voorbij mocht gaan. Maar God heeft de angst van hem weggenomen. Jezus kwam tot de overgave aan Gods wil. Maar heel zijn levenslange lijdensweg was voor hem een school waarin hij voor deze uiteindelijke gehoorzaamheid werd voorbereid en bekwaam gemaakt. Jezus had deze lange weg van lijden nodig om het Kruis op zich te kunnen nemen.

Mogen we van hier uit niet die oproep aan David verstaan? Wilde David komen tot de gehoorzaamheid aan Gods wil met zijn leven, wilde hij in afhankelijkheid van God diens opdracht om messiaans koning te zijn over Israël ten uitvoer kunnen brengen, dan had hij de school van het lijden niet kunnen missen. Hij moest die moeizame en moeitevolle weg naar Israëls troon afleggen om een goed koning te kunnen worden. Zo stond ook in dit opzicht Davids leven model voor dat van Jezus, al hebben we dat model dan moeten ontdekken bij het licht van de vervulling.

In de school van het lijden hebben zowel David als Christus gehoorzaamheid geleerd aan Gods wil met hun leven met als gevolg dat de een zijn volk tot heil kan zijn en de ander tot eeuwig heil voor allen die hem gehoorzamen. Maar we mogen hier toch wel aan toe voegen dat ook wij die school van het lijden niet kunnen overslaan, willen we tenminste als gehoorzame volgelingen van Christus, als beproefde christenen aan het licht komen en het heilzame licht verspreiden in het duister van deze wereld. Maar het is wel zaak nauwkeurig te formuleren wat we onder het lijden verstaan dat we niet missen kunnen. Want welk lijden kan en moet ons gehoorzaamheid aan God in Christus leren? Het lijden bijvoorbeeld dat ziekte en sterven met zich brengt, de

ramp of tegenspoed? Nee, om dat lijden gaat het hier niet. Al is het zeker zo dat dit lijden wel iets goeds uitwerken kan, maar dat is dan toch een bijkomende zegen. Maar we lezen nergens in de Bijbel dat dit lijden, de ziekte bijvoorbeeld, voor ons onmisbaar is om de gehoorzaamheid te leren. De bergrede spreekt ook de zieken niet zalig maar hen die om het geloof vervolgd worden. Ook de zieken worden daar niet aangespoord om blij te zijn met dit lijden, maar wel zij die lijden om der gerechtigheid wil. Het lijden voor de naam van Christus moeten we van Paulus voor enkel vreugde houden. Het betreft het lijden dat gegeven is met ons christen zijn, dat het gevolg is van het willen navolgen van Christus. En dat lijden zal ons niet ontgaan. Dat lijden is voor ons de school waarin ook wij de gehoorzame overgave aan God wil leren, waaruit we als beproefde, gestaalde christenen te voorschijn komen. Hier geldt het woord van Jezus: een slaaf staat niet boven zijn meester. En: indien ze mij vervolgen, ze zullen ook u vervolgen. Tot dit lijden moeten we bereid zijn, schrijft Paulus in 1 Tim. 1:18.

We ontmoeten dit lijden in allerlei vorm en gedaante. Het kan de vorm aannemen van brute vervolging maar ook in de gestalte van minzame verbazing over ons komen. Het kan zijn dat we op veel terreinen wat aan de kant komen te staan omdat we niet met alles mee kunnen en willen doen. Het „gij geheel anders” brengt een stuk vreemdelingschap

IN DIT NUMMER

- Pagina 333
Ds B. Wielenga,
In de school van het lijden
- Pagina 334
Drs H. de Jong,
De gemeentezang
- Pagina 335
Drs H. E. S. Woldring,
Einde van een tijdperk?
Een nieuw begin?
- Pagina 336-337
D. W. L. Milo,
Singuliere gaven
Ds W. G. Visser,
Het boek Daniël
- Pagina 368
Dr D. Holwerda,
De zeven zegelen (2)

met zich mee. De heiliging van ons leven zal door het lijden heen gaan. Natuurlijk, er is een lijden niet om Christus' wil, ontsprongen aan de ergernis van het evangelie, maar als gevolg van het ergerlijke optreden van de christen. De ergerlijkheden die wij veroorzaken moeten we wel onderscheiden van die ergernis van het evangelie. Veel lijden is onze eigen schuld. En zo een schuldige zaak.

De school van het lijden is voor ons onontkoombaar, onmisbaar.

Zou onze weg een andere zijn dan die van David of van Christus? En als het dan toch ontbreekt in ons leven? Dan zou het wel eens kunnen zijn dat het profetische woord ook ons moet uitdrijven uit de „veilige” vesting van ons geseculariseerde leven. Het christelijke leven speelt zich af in het bergland van de vreemdelingschap. En dat is niet het land waar het leven goed is, „goed” in de zin van Sterreclame. Een aktueel woord: ga heen en trek naar het land Juda.

H. DE JONG — AMSTERDAM

DE GEMEENTEZANG

1. de wraakpsalmen

De laatste tijd heb ik me nogal bezig moeten houden met de gemeentezang in de eredienst. De vraag wat we aan moeten met het nieuwe liedboek was aan de orde. Dat zal wel niet alleen voor Amsterdam gelden. Daarom is 't goed dat we daar ook in onze krant een mond over open doen. Daarbij gaat het echt niet alleen over het zingen van gezangen. Ook het psalm-zingen heeft recht op vernieuwde aandacht. Het zal als het goed is de ruggegraat van de gemeentezang moeten blijven, de boomstam waaromheen het zingen van gezangen zich rankt als klimop. In het psalmboek hebben we immers onze canon voor de gemeentezang, de geldende maatstaf waarnaar de rest afgemeten mag worden.

Het trof goed dat ik bij het nadenken over het zingen in de kerkdienst het tweede deel van ds F. van Deursen's boek over de Psalmen *) onder ogen kreeg. Zoals de lezer zich misschien herinnert zal, heb ik rond de laatste jaarwisseling het eerste deel van deze publicatie besproken. Ik ga dat voor dit deel niet opnieuw doen, omdat ik aan het toen gezegde weinig heb toe te voegen. Ik volsta er nu alleen mee, dit mooie boek onder ieders aandacht te brengen. Het is warm en met intense liefde voor het psalmboek geschreven en, wat meer is, het draagt die liefde tot de psalmen ook over. Duidelijk komen ze ook als liederen des verbond (de term is vooral van A. Janse) uit de verf.

☆☆☆

Zonder dus een opzettelijke bespreking aan dit lijvige boek van Van D. te wijden, pik ik er een thema uit, dat ik nu in verband met het psalmzingen in de gemeente aan de orde stel, en wel dat van de wraak- of vloekpsalmen, van welke de nummers 5, 35, 58, 59, 69, 109 en 137 de belangrijkste zijn. Voor wie niet weet wat wraak- of vloekpsalmen zijn: liederen waarin de wraak of vloek des Heren in zeer scherpe bewoording wordt afgebeden over de vijanden van God en zijn volk.

*) De Voorzeide Leer, dl Ik, Psalmen (II). Barendrecht 1975.

Kerkelijk Leven

Om er één aan te halen: „Vergeld onzen naburen in hun boezem zeventvoudig den smaad waarmee zij U bejegenen, o Here” (ps. 79: 12).

De vraag is ten allen tijde in de nieuwtestamentische gemeente gesteld of de christelijke kerk dergelijke liederen wel mag zingen. Dit is niet een vraag die zich voordoet aan de rand van het psalmboek, want ofschoon deze psalmen in vergelijking met het geheel ver in de minderheid zijn, zijn ze toch ook weer zo karakteristiek voor de hele bundel, dat een vraag aan hen in zekere zin een vraag aan het hele psalmboek is. Is — zo zou je dus de vraag ook kunnen stellen — het psalmboek op dit punt niet achterhaald? Achterhaald door de liefde van God, die ruimhartig vergevend verschenen is in onze Here Jezus. Is een wraakpsalm nog mogelijk, nadat onze Here aan het kruis geboden heeft: „Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen”?

Van D. neemt het voor de wraakpsalmen op met dezelfde warmte als waarmee hij over het hele psalter schrijft. „David stond in brand voor Jahwehs eer, Jahwehs zaak en Jahwehs volk” (p. 21). En van deze brandende liefde proeft v. D. in en achter wraakpsalmen. Hij knoopt daar de vraag aan vast of wij die brandende liefde tot de Here nog wel kennen en of ons bezwaar tegen de wraakpsalmen niet uit lauwheid en onverschilligheid voortkomt. Het lijkt mij zeer terecht dat de wraakpsalmen eens van die kant bekeken worden en dat zij, in plaats van door ons onderzocht te worden, zelf als vraag op ons afkomen: zijn wij de Here en zijn naam en zaak in de wereld wel met een brandende liefde toegedaan?

Prachtig is ook de wijze waarop van D. de tegenwerping beantwoordt, die met behulp van een plaats uit het Nieuwe Testament gemaakt wordt: wraakpsalmen mogen niet, want, zo staat er in Rom. 12:19: „Wreekt uzelf niet,

geliefden, maar laat plaats voor de toorn want er staat geschreven: Mij komt de wraak toe. Ik zal het vergelden, spreekt de Here”. Zeer ad rem zegt v. D. hier op, dat aan zulke wraakpsalmen nu juist blijkt, dat Gods geliefden zich zelf niet wreken. Ze leggen hun zaak met deze liederen en woorden juist in handen van God. Ze zien er van af, zelf het recht en de wraak in eigen hand te nemen. Zo laten ze plaats voor de toorn van God, zoals Paulus voor-schrijft.

☆☆☆

Van hieruit zou ik nu nog wat verder willen denken. Inderdaad maken David en andere psalmdichters in hun wraakliederen ernst met het Schrift-woord: „Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden.” Maar doen ze dat nu ook helemaal? Ze zijn toch daarnaast ook wel sterk adviserend bezig. „Dit moet U ze doen, Here, en dat en dat...” Bijvoorbeeld in psalm 58:7, 9: „O God, verbrijzel hun tanden in hun mond, sla de hoektanden der jonge leeuwen uit, Here... laten zij vergaan als een slak die voortkruipend wegsmeelt, als een misdacht van een vrouw die de zon niet heeft gezien.” Na zulke adviezen heeft de wraak van God niet veel vrijheid van handelen meer over. Terwijl deze vrijheid juist zo heel belangrijk is. Want de Almachtige heeft op het punt van de wraak zeer eigen en afwijkende opvattingen. Dat weten wij uit het Nieuwe Testament het best.

Als de Here Jezus zijn komst in de wereld verantwoordt met het getuigenis van de profetie — ik denk aan zijn preek in Nazareth — horen wij Hem de heerlijke woorden uit Jesaja 61 citeren: „De Geest des Heren is op Mij, daarom dat Hij Mij gezalfd heeft, om aan armen het evangelie te brengen; en Hij heeft Mij gezonden om aan gevangenen loslating te verkondigen en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in vrijheid, om te verkondigen het aangename jaar des Heren” (Luc. 4:18, 19). Als je dat in het boek Jesaja naleest, komt er nog dit achteraan: „...en een dag der wrake van onze God.” Waarom laat Jezus deze woorden weg? De dag der wrake dat is toch de dag waar de wraakpsalmen het over hebben. Gelooft Jezus daar niet in? Is Hij zo van Gods liefde en mededogen vervuld dat Hij dit niet gebruiken kan?

Nee, we moeten dat anders zien. Het is alsof Jezus vóór die laatste woorden gaat staan, zodat die achter zijn rug schuilgaan. Het is alsof Hij zegt: dat van die wraak (want de mensen in Nazareth's synagoge wisten hoe de tekst bij Jesaja doorliep) — die wraak van onze God die neem Ik wel voor mijn rekening. Voor jullie is de lichte kant van de profetie, voor Mij de donkere. Op Golgotha is gebleken hoe donker die kant was.

Hier blijkt hoe eigenaardig God kan wraak nemen. Zijn opgespaarde wraak is hier de vergeving der zonden om Jezus' wil. Daar heeft ook Johannes de Doper in de gevangenis zo vreemd tegenaan gekeken. Hij had de dag der wraak aangekondigd: „Adde-engebroed, wie heeft U een wenk gegeven om den komende toorn te ontgaan?... reeds ligt de bijl aan de wortel der bomen” (Luc. 3:7, 9). Maar toen hij zag wat Jezus

zo al deed, begreep hij het niet en dacht zij zelfs dat hij zich in Jezus vergist had. Jezus vervulde de profetie over de dag der wrake door een algemeen pardon af te kondigen. In plaats van het lang aangekondigde wraakgericht te voltrekken schept Gods liefde in Jezus Christus de ruimte van het heden der genade.

Wil dat nu zeggen dat alle wraak en vloek bij de warmte van deze liefde verdampt zijn? Nee, het getuigenis in het Nieuwe Testament is duidelijk dat er eeuwige vervloeking overblijft voor degenen, die nee zeggen tegen de liefde van God in Christus Jezus, waardoor ze hadden kunnen behouden worden (2 Thess. 1:9, 2:10).

Wat betekent het dan? Vanwege de zeer vreemde wraakoefening van God in het kruisoordeel over Jezus, waardoor de goddeloze vrijuit gaat (Rom. 5:6-8), zijn wij onzekerder geworden in onze adviezen aan God, waarin we Hem gedetailleerde straffen aan de hand doen. We laten het nu nog meer over aan de Here, hoe Hij zich zal wreken. Ds van Deursen heeft gelijk als hij erop wijst dat het gebed om wraak ook in het Nieuwe Testament een plaats heeft. Alleen, er zit nu niets adviserends meer in, het gebed om wraak is bescheidener geworden, zoals uit de Openbaring aan Johannes kan blijken, waar de martelaren bidden: „Tot hoelang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet aan hen die op de aarde wonen?” (6:10) Niets hier over de manier; God moet zelf maar zien hoe. Misschien immers wreekt Hij zich wel op een geduchte kerkvervolger door hem tot bekering te laten komen en hem te wassen in het bloed van het Lam.

Ik kan me heel goed voorstellen dat de gemeente in Jeruzalem wraak-psalmen gezongen heeft ter oorzaak van het woeden van Saul van Tarsus „Laat hem, Here, vergaan als een slak die voortkruipend wegsmeelt, als de misdacht van een vrouw, die de zon niet heeft gezien.” De Here heeft dan dit gebed verhoord door Paulus als een 'ontijdig geboren' apostel het levenslicht te doen zien. Zou iemand in de gemeente van Jeruzalem kwaad geworden zijn om deze 'verhoring'? Of zouden ze er met mekaar onbedaarlijk om gelachen hebben? De mop van het jaar in het kerkelijk handboekje van Jeruzalem! Ik wil maar zeggen, God heeft heel wat pijlen op de boog van zijn wraak. Welke Hij nemen moet — we weten het niet zo goed meer. Niet zelden doorschiet Hij juist zijn felste tegenstanders met een pijl van zijn liefde (ps. 21:13; 45:6).

☆☆☆

Maar hoe moet het dan met de wraakpsalmen die in de Bijbel staan? Die zijn dus te adviserend, gezien vanuit het Nieuwe Testament. Maar is dat geen Schriftkritiek? Het zijn toch liederen waarin de Heilige Geest aan het woord is?

Laat ik als nieuwtestamenteisch christen zeggen, dat ik erg blij ben met de wraakpsalmen. Ik geloof dat een goed gebruik ervan ons uit handen van de psychiater kan houden. Want wij verstaan het evangelie mis, als we denken dat we bij alles wat men ons aandoeft, moeten klaar staan met een glimlach van vergeving. We komen, vrees ik, met die gespierde

Pastorale notities

Eenvoudig doen wat de HERE van ons vraagt

De Heer Jezus leert ons in de bede 'Uw wil geschiede' van God te vragen: Vader in de hemel, geef dat wij en alle mensen onze eigen wil verzaken en uw wil, die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn.

Eigen wil verzaken betekent onder meer: eenvoudig doen wat de HERE van ons vraagt. Ja zeggen tot onze hemelse Vader als het ja moet zijn. En nee zeggen tot de dingen als het nee moet zijn. Meer God vrezen dan mensen naar de ogen zien. Zich niet door mensen-vrees of mensenbehagen van zijn stuk laten brengen.

Op deze wijze wordt door ons in praktijk gebracht wat Jezus zijn leerlingen voorhield: 'Wie met Mij door het leven wil gaan, die moet zichzelf vergeten en zijn kruis op zich nemen en Mij navolgen. Want wie alleen maar aan zijn eigen leven denkt, die zal het verliezen. Velen, die van jongsaf het 'Onze Vader' leerden bidden en de bede

'Uw wil geschiede' regelmatig op de lippen namen, zijn in allerlei verzoeken verstrikt geraakt en gevallen, omdat ze hun eigen wil niet konden verzaken. Ze wilden hun leven behouden, hun naam, hun positie, hun inkomen, hun vriendenkring en ... toen zijn ze bezweken.

Ze moesten in een bepaalde situatie nee zeggen en toen hebben ze toch maar ja gezegd. De HERE zei: Ga uit je land en uit je maagschap en uit je vaders huis, maar (anders dan Abraham) ze hebben het niet gedaan. Ze hebben hun ongehoorzaamheid met allerhande gewichtige redenen voor eigen geweten zoeken goed te praten. Ze hielden (anders dan Mozes) de schatten van Egypte van groter waarde dan de smaadheid van het verdrukte Godsvolk. En zo zijn ze achtergebleven. Verstrikt in eigen-willigheid.

Toch vraagt de HERE geen onmogelijke dingen van ons. Voor wie Hem liefhebben zijn de geboden niet zwaar. In de gewone dagelijkse werkzaamheden eenvoudig doen wat Hij van ons vraagt. Ieder op het kleine plekje waar God hem of haar in het leven stelt: in huis en gezin, in fabriek en op kantoor, in onze zaken doen en in ons koopmanschap, op de kathedraal en op de preekstoel.

B. Telder, Bilthoven

glimlach mooi in het dolhuis terecht.

Onze Hemelse Vader heeft ons traan-klieren gegeven om te kunnen huilen. Hij heeft ons ook het vermogen gegeven om boos te worden. Alleen, nu komt de moeilijkheid: word toornig, maar zondig niet (Ps. 4:5). Met de wraakpsalmen breidelt God daarom onze woede. Binnen de dranghekken van de Geest kunnen wij ons er lekker in laten gaan. De Geest kanaliseert in het wraaklied onze verontwaardiging.

Dit wil nu niet zeggen dat wij elk woord dat in zo'n psalm staat rechtstreeks op zijn rekening kunnen schrijven. Vergelijk het met een pastor, die iemand bij zich krijgt, die al zijn bezeerdheid uitschreeuwt om een gemene en goddeloze behandeling, die hem bijvoorbeeld van de kant van een broeder ten deel is gevallen. Het is gewoon positief dat zo iemand daarmee bij zijn dominé of ouderling komt. Tegelijk zal het invloed hebben op de manier waarop hij zich uit, op de woorden die hij zegt. De zielszorger zal als het een goed herder is niet betuttelend tussen beide komen en zeggen: foei, dat mag je niet zeggen, neem dat eens terug! Maar hij zal onder het razen misschien wel al biddend de hand op het hoofd of de schouder leggen van degene die schreeuwt om hem zo kon het zijn te sturen en tegelijk in zijn verontwaardiging indien deze terecht is te delen. Zo en dan veel heiliger heeft de Heilige Geest de wraaklied-dichter vast gehouden: word maar toornig, mijn zoon — maar zondig niet. En in al je verontwaardiging ben ook Ik verontwaardigd.

Omdat wij denken dat wij altijd onmiddellijk met het smeersel der vergeving alle bezeerde plekken

moeten bestrijken, nemen wij ons zelf dat kwaad worden erg kwalijk. We voelen ons er zo slecht om dat we onszelf gaan vervloeken. Eigenaardig, wij vervloeken dan onszelf in plaats van de ander, die het toch op dat moment meer verdient dan wijzelf. Dat vloeken lijkt wel een alternatief voor de wraakpsalm.

Wij kunnen dus drie manieren van reageren aanwijzen in geval men tot in het diepst van de christenziel gegriefd is. Of wel men speelt de vergevingsgezindheid. De vergeving treedt dan in nog vóóordat men pijn gevoeld heeft en is derhalve van geen grote waarde. Of wel men begraaft zichzelf onder de gévédé's. Dit

wordt tegenwoordig wel als medicijn aangeprezen, maar dan moet je wel geheel voorbij zien aan de inhoud van die vloekwoorden. Of wel men schreeuwt God zijn verontwaardiging in de oren met behulp van een bijbels gebed. Deze laatste weg is de door God zelf gewezen.

Alleen, we moeten dan wel, als we deze weg kiezen, aan de Here zelf overlaten wat Hij met ons wraakgebed doet. Met name als Hij de betrokkene om Jezus' wil toch weer onder nieuwe barmhartigheden bedelft, moeten wij de zon in het water kunnen zien schijnen en behoren wij ons te verheugen. Want nog eens, Golgotha boodschapt ons dat God kwaad met goed kan vergelden. Hij doet dat dan ook in het heden der genade niet zelden.

☆☆☆

En nu nog terug naar de gemeentezang. Kunnen wij in de gemeente wraakpsalmen zingen? We zullen, denk ik, het zingen van een lied, welk het ook mag zijn, meer moeten inleiden. Zo ook het zingen van een wraaklied. Bijvoorbeeld zo: Gemeente, in de afgelopen week zijn er mogelijk broeders en zusters geweest, die een vervaarlijke bluts in hun ziel hebben opgelopen. Misschien heeft een van onze kinderen wel 's avonds in z'n bed liggen huilen om de intens gemene opmerking van zijn vader. En wie weet wie hier nog meer wrokkend over groot onrecht onder ons aanwezig is. Ook zijn wij leden van Gods volk dat over de hele wereld verspreid is en op meerdere plaatsen bemoeilijkt, getreiterd en vervolgd wordt, soms ten dode toe. Dat alles doet zeer.

Wij willen daarom nu samen lucht geven aan al zulke opgekropte gevoelens van verontwaardiging door het zingen van beproefde woorden die ons leren toornig te zijn zonder te zondigen. Laat de Here deze gezongen woorden horen en er mee doen naar zijn behagen. Want Zijns is de wrake, Hij zal het vergelden — op zijn manier.

Zoiets moet natuurlijk niet elke week. Maar het is niet goed als onze zielen nooit eens op deze wijze gedraineerd worden.

Volgende week nog iets meer over de gemeentezang.

In deze boeken wordt nagedacht over de problemen van de westerse samenleving in het algemeen en in het laatstgenoemde boek over de Nederlandse in het bijzonder.

In dit artikel wil ik proberen enkele problemen uit de genoemde boeken te bespreken. Ze behandelen in belangrijke mate dezelfde problematiek. Alle schrijvers proberen de tekenen der tijden en vooral van deze tijd te verstaan, maar hun verstaan van deze tekenen is nogal verschillend. We zullen proberen hun beoordeling naar waarde te schatten en als volgt te werk te gaan:

1. Inleiding in de problematiek van de genoemde boeken;
2. Bespreking van de inhoud, met enkele kritische opmerkingen;
3. Algemene beoordeling; waarom we het ene boek van grotere en het andere van geringere betekenis achten.

1. Inleiding

Regelmatig zijn er boeken geschreven om duidelijk te maken in welke tijd de mens leeft. Soms geven de schrijvers een algemeen gevoel weer, soms zijn zij in hun analyse eenzijdig en niet zelden hun tijd vooruit.

Zo kan er onder de mensen een optimistische stemming bestaan over de tijd, waarin zij leven en over de toekomst. Na een oorlog is dit vaak het geval. Anderzijds kan zich ook pessimisme aanbrengen, paniek misschien.

In de vorige eeuw werd door velen gesproken over het mooie tijdperk, la belle époque. West-Europa heerste over vrijwel de hele wereld. Het was het centrum van de wetenschapsbeoefening en de industrieën breidden zich uit, de koloniën leverden goedkope van de 'wonderen der techniek', grondstoffen. Militair en economisch was Europa machtig.

Het kon alleen nog maar beter worden, dacht men. De maatschappelijke bovenlaag van welgestelden kenden een rooskleurig toekomstperspectief. Enkele stemmen lieten een ander geluid horen. Zij keken dwars door de glans van de welvaart heen en waarschuwden voor andere tijden. Nauwelijks werden zij serieus genomen of als interressante diskussie-onderwerpen beschouwd voor de avonduren.

Dostoevsky typeerde de west-europese mens als individualistisch en door en door materialistisch zonder geestelijke basis.

Nietzsche sprak over het bloedeloze intellect in het westen zonder geestkracht en Marx voorzag een toenemende verpaupering van de meerderheid van de westerse bevolking; hij voorzag crises en de ondergang van het economisch bestel van zijn tijd. Ook Kierkegaard kan in deze rij genoemd worden, evenals de enkele politici, die pleitten voor een andere houding in het westen t.o.v. de koloniën.

Voorvoelden zij het einde van een tijdperk, een fin de siècle? Voorvoelden zij een wereldoorlog, een economische crisis, opstand van arbeiders en koloniën, van vrouwen en negers?

De twintigste eeuw deed haar in-

Vervolg op pag. 336 (onderaan)

H. E. S. WOLDRING — AMSTERDAM

Nederland in de branding

Einde van een tijdperk? Een nieuw begin?

In de titel van dit artikel zijn enkele boektitels te herkennen. Vorig jaar verscheen van de hand van dr. F. Boerwinkel *Einde of nieuw begin?* (Ambo, Bilthoven). Eveneens verscheen vorig jaar een boek van vier hoogleraren van de Vrije Universiteit, dr. B. Goudzwaard, dr. H. van Riessen, dr. H. R. Rookmaaker en dr. J. van der Hoeven, getiteld *Macht en onmacht van de twintigste eeuw* (Buijten en Schipperheijn, Amsterdam). Dit voorjaar zag een bundel op-

stellen over allerlei problemen uit onze samenleving het licht: *Nederland in de branding*, samengesteld door drs J. Klatter en eveneens uitgegeven door Buijten en Schipperheijn te Amsterdam. *)

*) Dit artikel schreef ik op verzoek van de redactie van *Anti-Revolutionaire Staatskunde* en verscheen in het sept.-okt.-nummer van ARS. Omdat de genoemde boeken ook aan de redactie van *Opbouw* ter bespreking werden toegezonden, wordt dit artikel eveneens in dit blad gepubliceerd.

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Singuliere gaven

Een paar maanden geleden heeft onze hooggeachte vriend, ds B. Telder, in zijn cursieve kolom onze aandacht gevestigd op een vrijwel vergeten man. Hij bracht die broeder, die veertig jaar geleden in het ambt van predikant is bevestigd, sprekende ten tonele. U zult de naam wel weer vergeten zijn — en als u die toch wilt weten moet u hem maar zelf opzoeken. Dan leest u meteen zijn artikel nog eens over.

Vandaag wil ik die predikant, die sinds jaren geheel teruggetrokken leeft, vanwege zijn singuliere gaven met S.G. aanduiden. En ds Telder deed goed, zijn jongere collega nog eens uit de hoek der vergetelheid te halen.

Hij was namelijk een werker van het eerste uur. Toen de kerken der vrijmaking in chronologische volgorde min of meer „officieel” werden genummerd, werd zijn kerkje naar ik meen overgeslagen. Hij had vóór nummer een moeten komen. De predikant S.G. was namelijk om zijn trouwe prediking al geschorst, lang voor zijn schorsende ambtsbroeders daar zelf voor in aanmerking kwamen. Dat „overslaan” was dan ook niet per ongeluk: de generale synode van Amersfoort-1948 heeft aan ds S.G. pas vier jaar later zijn ambtelijke eer gegeven en hem in waarde hersteld. Toch ben ik er niet geheel zeker van, dat al onze kerken die synodale uitspraken voor vast en bondig hebben gehouden. Wel ben ik er zeker van, dat ds S.G. elke onaardige bejegening nederig heeft verwerkt; als komende uit Gods hand.

—o—

Verscheidene malen ging ds S.G. in onze gemeente voor. Steeds logeerde hij dan te onzen huize. Waarbij de gesprekken van de eerste tot de laatste minuut levendig bleven. Aan zijn preken en aan deze gesprekken houd ik vele en goede herinneringen. Laat mij u daarover mogen vertellen.

Niet dat we het gewoonlijk direct eens waren. Integendeel. Een groot

deel van de levendigheid der discussies lag daar in, dat we het on-eens waren. Aan zijn heldere betoogtrant, zijn enorme Schrift-kennis en zijn vroom leven-met-de-Heere was het te danken, dat onze gesprekken nooit een abrupt einde vonden. Integendeel: mij frappeerde altijd zijn schaterlach bij het aanhoren van Kuyperiaanse of Hegeliaanse of Schilderiaanse stellingen. Hij zou zulke stellingen nooit aanvallen. Hij lachte er om. Dacht na en gaf dan een getuigenis uit de Schrift. En had je dat goed begrepen — dan waren de stellingen al omsingeld en buiten werking gesteld. Zonder dat er handgranaten en banbliksems aan te pas kwamen.

Dat is toch wel een strijdmethode, die op singuliere gaven wijst. Het was deze echt christelijke methode (de broeders sparen — maar hun tekorten uit de Schrift aanvullen) die mij in een discussie elke nederlaag deed aanvaarden. En dikwijls kwam ik na twee, drie dagen tot het inzicht: S.G. heeft me niet alleen tot zwijgen gebracht — maar hij had nog gelijk ook!

Toen voetmannen in de eerste jaren van de vrijmaking zich op het kerkpolitieke pad begaven, sprak S.G. met lichte ironie over „herders, die de muren van hun schaapskooi niet wisten te staan”. Wanneer een van onze kopstukken ons bepaalde bij „de crisis van het gezag”, vergiste S.G. zich opzettelijk en sprak over „het gezag van de crisis”. (En die twee zijn het later nog eens geworden ook; dat kon in die dagen.)

Toen onze kerken eens een hoogleraar benoemden, die wetenschappelijk gekwalificeerd was, waren S.G. en ik samen blij en dankbaar. Ik om die doctorstitel — hij om 's mans trouw aan de Schrift; dat laatste was mij even ontgaan — dat eerste kon hem niets schelen.

S.G. zelf had een geweldige Schrift-kennis, die hem nooit verlegen deed staan. Hij voederde een gemeente met een volle, gedrukte, geschudde en overlopende maat. Sommigen van ons kregen bij hem wel eens te veel van het goede. Ze zochten naar een handgreep, om hem van zich af te houden. Daar hadden zij het: S.G. gaf in zijn preken geen titel, geen thema, geen puntenindeling en geen toepassing. Hij week van een gereformeerde traditie af.

Ik heb wel eens moeten zoeken naar een verdediging. Die vond ik in de Bijbel, bij diverse „preken”, bijvoorbeeld de laatste „preek” van Stephanus. Zulke preken hadden geen titel, schijnbaar geen thema, geen puntenindeling — en waren toch zo helder dat het Stephanus de kop kostte. En toen zag ik 'het. Stephanus liet de Schriften spreken. Hij richtte de schijnwerpers, van Mozes af, op zijn tekst. Zijn tekstkeuze hield de boodschap van de dag in. En door de Schriften te laten schij-

Vervolg van pag. 335

Nederland in de branding

trede en wat in de vorige eeuw van terzijde werd opgemerkt, kreeg nu de overhand. Zij die het goede van la belle époque hadden genoten, keken achterom en verlangden terug naar het oude; zij hadden een angstig toekomstbeeld. De Duitse filosoof Heidegger riep het hen in zijn Sein und Zeit (1927) tegemoet: Leben ist ein sein zum Tode! Oswald Spengler kwam met zijn Untergang des Abendlandes en Freud sprak over het Unbehagen in der Kultur. Vergelijken met de vorige eeuw hadden deze geluiden in de twintigste eeuw een sterke echo; pessimisme brak zich baan. Wereldoorlogen, economische crises, vrijgeworden koloniën in de derde wereld, die hun oude overheersers niet zo gunstig gezind waren, arbeidersopstanden en studentenrevoluties brachten Europa tot het besef dat het ondanks zijn enorme potentieel aan wetenschap, techniek, industrialisatie, tevens zeer arm is aan grondstoffen en een ernstige milieubedrijf kent.

Kreeg Europa zijn klappen eerder dan Amerika en bestond ook in de eerste helft van deze eeuw in de Verenigde Staten nog een op-

timistische American way of life, De stemming verandert. Dit werelddeel dat zichzelf als een toonbeeld van de vrijheid zag, werd door corruptie uitgehold; een land met een verloren Vietnamoorlog, economische neergang, neger- en armoedeproblemen, een van corruptie verdachte president, die het veld moest ruimen en dat zijn John Kennedy en Martin Luther King, hoopvolle zonen der toekomst, vermoordt.

Weer naderen we het einde van een eeuw.

Wil men dit einde niet onder ogen zien? Een romantische vlucht in het verleden lijkt hoogtij te vieren. Oude schrijvers uit de vorige eeuw en uit het begin van deze eeuw worden herdrukt. Televisie-uitzendingen van het werk van Couperus, Ina Boudier-Bakker, Anne de Vries en anderen trekken kijkers. Antiekhandelaars doen goede zaken. Romantisierend, omdat men zich verlustigt in gedachten over het verleden dat zo goed was, althans dat zoveel goede en troostrijke kanten had. Soms bespiegelt men romantiserend de toekomst, die zoveel moois en rijks kan voortbrengen. Meestal heeft het romantiseren op het verleden betrekking. In elk geval heeft een romantiseren van toekomst of verleden tot gevolg, dat het heden onvoldoende en onevenwichtig onder ogen gezien wordt. Meestal wordt dan een beetje paniekerig en negatief over de hedendaagse situatie geschreven, zonder dat men door de opper-

vlakteverschijnselen heen kijkt en dieper boort naar wat er achter zit als diepste drijfveren.

Veel geciteerd zijn bijvoorbeeld Huizinga's eerste zinnen uit zijn **In de schaduwen van morgen**: „Wij leven in een bezeten wereld. En wij weten het”. Maar belangrijker, dieper borend naar de achtergrond van dit probleem is de volgende zin: „Het zou voor niemand onverwacht komen, als de waanzin eensklaps uitbrak in een

razernij, waaruit deze arme Europeesche mensheid achterbleef in verstomping en verdwazing, de motoren nog draaiende en de vlaggen nog wapperende, maar de geest geweken”. (vetgedrukte van mij, W.).

Ogenschijnlijk kan het leven gewoon doorgaan, terwijl het zijn bezielende motivering, zijn levensrichting kwijt is. Dit is een ernstig probleem. Daarover in het vervolg.

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

DANIËL 9

Een gelovig gebed

In een ontroerend gebed neemt Daniël zijn toevlucht tot de HERE God. Een uitvoerige bespreking van deze gebedswoorden is niet nodig, een aandachtige herhaalelijke lezing wel. Bij zo'n lezing zal ieder, die een beetje in de bijbel thuis is getroffen worden door de veelvuldige aanhalingen uit tal

van bijbelboeken. Men heeft zelfs wel gesproken van een „gemaakt” gebed. De schrijver van het boek Daniël zou gewoonweg een aantal Schriftplaatsen aan elkaar verbonden hebben met een paar woorden van hemzelf.

De mogelijkheid is uiteraard niet uitgesloten, dat het opgeschreven gebed in de formulering iets afwijkt van het uitgesproken gebed; een letterlijke weergave achteraf is nauwelijks te verwachten. Maar dat een gebed vol is van

nen op het gedrag van de Joden, toen en daar, preekte Stephanus een boodschap, die maar al te goed verstaan werd.

Zo preekte ook S.G. in zekere zin. Hij kon (uit zijn hoofd sprekende — en vraagt u niet hoeveel studie daar aan vooraf ging) tot in de fijnste en onvermoede details zijn tekst belichten vanuit de eeuwen heilsgeschiedenis. En waren alle schijnwerpers opgesteld... dan was de tekst helder beschenen, de boodschap begrepen en de preek uit. Zonder samenvatting, zonder apotheose, zonder vuurwerk.

Het is me destijds gelukt, enige vermoeide broeders met deze vergelijking op te beuren, zodat ook zij voortaan blij waren met de preken van S.G. Want door zo dicht bij de Schrift te blijven — zo begrepen ze wel — kon het juk van thema en punten-indeling zonder schade gemist worden. Trouwens (zo vroeg S.G. zich wel eens af): zouden alle predikanten aan het begin van hun preek al een drieliding kunnen opstellen? Hij vreesde dat zij zich dan wel eens konden ophangen aan de eenmaal gekozen trits, ten koste van de tekst-uitlegging. Vandaar zijn toen weinig orthodox, maar toch gezond standpunt: als er punten genoemd moeten worden, dan maar aan het eind van de studie, aan het eind van de preek.

—o—

Het zingen van S.G. — een hoofdstuk apart. Muzikaal gesproken met een tenor, en dan de vrij zeldzame heldentenor. Zoals deze man de gemeentezang kracht, inhoud en spanning meegaf — het was een lust zo iets te begeleiden. Daar zat niet alleen een gezond muzikaal element in (zoals de Heere graag hoort, daar kunt u amen op zeggen) maar de psalmen kwamen bij hem altijd recht uit het hart. Ze waren lied en gebed tegelijk, zoals de psalmen naar hun aard ook zijn. En niet alleen de bekende, de algemeen bekende en de overbekende psalmen; ook de onbekende, de zeer onbekende en de „onzingbare” psalmen werden aan ons kerkelijk repertoire toegevoegd — zeer tot welzijn van de gemeente.

Ds S.G. zou de psalmen altijd onberijmd voorlezen, voor ze gezongen werden. Dat verdroot onze kerkeraad eens. De praeses vroeg hem: waarom leest u de versjes niet voor, zoals we ze zingen? Hij zei: omdat die versjes vaak zo ver van de Bijbel afwijken. Men vroeg hem: leest u toch de versjes maar voor. Hij deed dat voortaan gewillig... maar ná de onberijmde psalm.

Eens preekte hij over psalm 150. Een onvergetelijke morgen in het „zaaltje van Krol”, (waar ook K.S. tot het einde bleef voorgaan). Een jubel-

zang was de preek, ter ere van onze God, die niet ophoudt voor ons te zorgen en die wij daarom zonder ophouden mogen loven en prijzen. De gemeente heeft het geweten: zij zong argeloos al haar geloof, hoop en liefde uit. Maar een gramstorig ouderling nam S.G. op de korrel, na afloop. Was dit nu een preek? vroeg hij. Het ging alleen over de dankbaarheid; de stukken van ellende en verlossing kwamen er heel niet in voor! — S.G. was nauwelijks van zijn verbazing gekomen, toen een van onze oudste en bekendste predikanten hem op de schouder klopte. Die was daar met vakantie en was wonderblij zulk een kostelijke preek van zulk een omstreden predikant te hebben mogen horen.

—o—

S.G. stond er op, dat ook een gewoon ouderling behoorde te kunnen (en mogen) voorgaan in de diensten. „Vol van de heilige Geest” betekende naar zijn mening: vol van Gods Woord. De onderscheiding tussen leerouderlingen en regeer-dito nam hij niet voor zijn rekening. Een ouderling behoort naar de Schrift bekwaam te zijn om te onderwijzen; en de wetenschap der theologie achtte hij daarbij allerm minst een voordeel. Zelf een knap prediker met een eerbiedwaardige wetenschappelijke kennis, stond hij alzo de vrijheid van de „lekenpredikers” voor; zonder dat woord als zodanig te aanvaarden, want leek betekent onwetend.

De slagvaardigheid, waarmee S.G. in elke reële situatie het Woord kon laten klinken. Redeneringen en constructies werden vrolijk begraven onder Gods duidelijke beloften. Gezondheid — een zaak van wandelen met de Heere. Geluk — de Heere vrezen en het zal u welgaan. Geloof u de Schrift — of gelooft u de menselijke kansberekeningen? vroeg hij dan. Eens zei hij ongeveer: als een zakenman werkelijk pienter is, dan vreest hij de Heere: het zal hem welgaan en hij zal het merken aan zijn winst. — Te sterk gezegd? Ja, Gods Woord zegt sterke dingen, zei hij.

Tenslotte zijn preek, in vakantietijd, vlak na de overgangs- en eind-examens. Voor degenen, die moeilijk konden studeren en die een handwerk zouden moeten gaan leren. Een lofzang uit de Schrift over vakbekwame handarbeiders... ten dienste van koningen gesteld. Dat was wat in de vijftiger jaren. Een troostwoord voor de overalls en toch ook een aansporing voor de boordjes. Want wie de Schrift verstaat, verstaat ook zijn tijd.

Nu, dat deed S.G. Dat is hem niet altijd in dank afgenomen. Maar hij heeft, zo lang hij het kon, getrouw de Schriften uitgelegd, het Woord van God doorgegeven.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

woorden uit hét Woord is toch niets verwonderlijks; integendeel, hoe zouden we krachtiger kunnen bidden, dan met woorden, die de HERE zelf ons heeft geleerd? Een gelovig gebed is toch niet anders dan een gebed, dat geheel en al door Gods Woord wordt gedragen. En machteloosheid van een gebed is veelal het gevolg van het feit, dat we veel te veel eigen woorden gebruiken.

Een tweede opvallende zaak is de diepe ootmoed waarmee Daniël zich voor de HERE stelt, een ootmoed nog verdiept door vasten, dragen van een rouwkleed en strooien van as op het hoofd. Niets is te bespeuren van een zelfverheffing, een zich beter achten dan een ander. We zouden geneigd zijn Daniël toch wel een streepje vóór te geven op veel van zijn volksgenoten; maar Daniël zelf heeft kennelijk wel verstaan dat voor de HERE ieder mens, hoe hooggeplaatst en hoe vroom ook, alleen maar heel klein is. Daniël voelt

zich niet meer en niet beter dan de rest van het volk; hij weet zich één met hen. De ootmoed gaat gepaard met een diep besef van gemeenschap. Hoogmoed maakt individualistisch en schept vervreemding; ootmoed maakt saamhorig en schept samenbinding. De schuld van het volk is de schuld van ieder. In de erkenning van de gemeenschappelijkheid van de schuld is ook geen plaats voor enig verwijt; noch tegen de vijanden, die Israël slecht hebben behandeld; noch tegen de goddelozen in het volk, die er de oorzaak van zouden zijn dat de goeden met de kwaden moeten lijden; noch tegen God, die wel belooft, maar die altijd weer de vervulling uitstelt. De schuld ligt alleen bij de hele volksgemeenschap, koningen, vorsten, en vaders en het ganse volk des lands; een schuld, die dáárom zo groot is omdat de waarschuwingen, die God in ruime mate heeft gegeven, steeds weer in de wind werden geslagen. En dat God de waarheid spreekt is duidelijk openbaar geworden; de met een eed bekrachtigde vloek is in vervulling gegaan. Maar daarom juist kan er op diezelfde God een beroep worden gedaan. Het gaat toch maar niet om mensen, maar om de HERE zelf, om Zijn Naam, om Zijn waarachtigheid. Hij is toch de God van de vergeving en van de grote barmhartigheden. En het volk is toch Zijn volk, door Hem

uit Egypte geroepen; en Jeruzalem is toch Zijn stad, gebouwd op de heilige berg, die Hij zich heeft verkoren. Daarom kan er een beroep op Hem worden gedaan handelend op te treden en niet langer te toeven. En zo'n beroep kan Hem niet onbewogen laten. Dat is, zover het toen mogelijk was, een bidden in Christus' naam, een pleiten op een grond buiten ons zelf. En zulk een gebed vindt altijd verhoring.

Gebedsverhoring

Nog voordat Daniël zijn gebed heeft beëindigd, komt het antwoord van God. Weer is het Gabriël die, waarschijnlijk door middel van een nieuw visioen, een Godswoord mag overbrengen. De HERE haast zich antwoord te geven; nog maar net is het eerste gebedswoord gesproken of God geeft reeds opdracht om de gebedsverhoring te gaan meedelen en Gabriël gaat uit zo snel hij kan. Zoals we uit het gebed Daniël leren kennen, leren we de HERE kennen uit de wijze waarop Hij verhoort. Metterdaad doet Hij zich kennen als de God die gezegd heeft: „En het zal geschieden dat Ik antwoorden zal, voordat ze roepen; terwijl ze nog spreken, zal Ik verhoren” (Jes. 64 : 24). Hij is waarlijk de God van Wie David belijdt: „Want er is geen woord op mijn tong, of, zie, HERE, Gij kent

het volkomen”, (Ps. 139 : 4) en van Wie Jezus heeft gezegd: „Uw Vader weet, wat gij van node hebt, eer gij Hem bidt” (Matth. 6 : 8).

Daniël is zeer bemind. Zou dan de Vader niet horen naar de smeking van een kind, dat Hij zeer liefheeft? Meer bemind dan Daniël is Gods eigen Zoon. Wanneer wij bidden in Zijn naam, dat is in verbondenheid aan Hem, dan heeft de Vader ook ons zeer lief en mogen we van de verhoring van onze gebeden zeker zijn. Het is ons beloofd (Joh. 16 : 23, 24).

De verhoring brengt niet altijd wat wij graag zouden willen. Met grote aandrang heeft Daniël gesmeekt om herstel van Gods volk, Gods stad en Gods heiligdom. En ongetwijfeld heeft hij begeerd, dat dit herstel spoedig zou mogen plaats vinden, evenals wij ook bidden om een spoedig herstel van de schoonheid der ganse aarde. En evenals de HERE Zich haast te antwoorden, haast Hij Zich om Zijn werk te voltooien. Alleen maar, Gods tijd is anders dan de onze. Omdat Hij de Andere is.

D. HOLWERDA — ZUIDHORN (Gr.)

DE ZEVEN ZEGELEN (2)

Nu zal men aanstonds zeggen: maar zij noemen toch maar „de voleinding der wereld” (slot van vs. 3).

Zeker, maar men moet weten, dat het woord dat hier door „wereld” is vertaald niet een plaats, maar een tijd aanduidt. Er staat nl. het woord „aioon”; een woord dat men b.v. ook gebruikt vindt in Matth. 12 : 32: „Het zal hem niet vergeven worden, noch in deze „aioon”, noch in de komende”. Daar is het in de Nederlandse vertaling weergegeven met „eeuw”. Het betekent dan ook veel meer „tijdsbestek” dan „heelal”. En om die laatste associatie te voorkomen had men m.i. ook in Matth. 24 : 3 beter gedaan de vertaling „wereld” te vermijden.

Misschien zal men denken: de voleinding van de „tijd” komt toch zakelijk neer op: het einde van de wereld. Maar dat is toch bepaald onjuist. In Hebr. 9 : 26 lezen we, dat Jezus Christus éénmaal verschenen IS — let wel: „is”, niet „zal”; het gaat daar over zijn lijden hier op aarde na zijn eerste komst, niet over zijn wederkomst ten oordeel — bij de voleinding der „aionen”. Daar vinden we dus dezelfde uitdrukking als hier (met dit verschil, dat daar het woord „aioon” in het meervoud staat, en hier in het enkelvoud), terwijl daar niet over de jongste dag wordt gesproken, maar over de afsluiting van een *bepaalde periode* in de tijd, nl. van de oude aäronietische bedeling. (Vgl. ook 1 Cor. 10 : 11.)

Trouwens — en dat is wel een heel sterk argument — in de paralleltekst, Marc. 13 : 4, is deze tweede vraag uit Matth. 24 : 3 aldus geformuleerd: „Wat is het teken, wanneer *dat* alles zal voltooid worden?” Evenzo in Luc. 21 : 7 (zonder „alles”⁵⁾). Het „dat” uit de tweede vraag zal hier toch, evenals het „dat” uit de eerste vraag, moeten terugslaan op wat in vs. 2 door Jezus was geprofeteerd: de verwoesting van de tempel te Jeruzalem.

We krijgen dus bij nader inzien de indruk, dat de discipelen vragen naar de tijd van — en naar het teken van *Jeruzalems verwoesting*; en dat — wanneer hier gesproken wordt van Jezus’ verschijning, dit een komen ten gerichte over Jeruzalem is. (Op dit laatste punt hopen we t.z.t. uitvoerig terug te komen.)

Ik stip nu nog enkele punten uit Jezus’ antwoord aan.

In vs. 7 lezen we van botsingen van volkeren en koninkrijken. Mogelijk zal men zeggen: daarmee is toch duidelijk de grens van één natie (Israël) doorbroken. Hier zou ik toch tot voorzichtigheid willen manen. „Ethnos” is niet alleen een „volk” in de ethnologische zin des woords, maar ook wel een volgens andere maatstaven gevormde mensenconcentratie. „Ethnos” heet o.a. ook wat men later ten onzent „gilde” zou noemen. En wat dat

„koninkrijken” betreft: kunnen we (moeten we) dit niet lezen in het licht van vs. 5: Er zullen velen opstaan met de pretentie „ik ben de Christus”, d.i. de Messias, de door God gezalfde koning van Israël? Al deze eigenmachtig optredende „koningen” krijgen hun aanhang, hebben een „volk” achter zich, vormen een „koninkrijkje” binnen het volksgheheel van Israël. (Vgl. ook Hand. 4 : 27).

Zo gaat het in de jaren 66-70 inderdaad. Het volk Israël is in oorlog gewikkeld met Rome. Maar een eenheid vormt het in die strijd alermint. Integendeel het is versplinterd in tal van meestal zeer fanatieke *groeperingen*, elke met haar eigen *leider* die pretendeert Israël te zullen verlossen. En al deze groeperingen strijden niet alleen tegen Titus, maar bevechten ook elkaar op leven en dood.

Wat al die groeperingen, behalve haat tegen de Romeinen, wel gemeen hebben is: de haat tegen de volgelingen van Jezus (vs. 9).

Ik wijs voorts op de aard der verdrukking in laatstgenoemd vers (9) gememoreerd. Marcus (13 : 9) en Lucas (21 : 12) preciseren dit punt nl. door te spreken van een overleveren aan *sanhedrin* en *synagoge* en het voorgeleiden voor stadhouders en koningen.

Deze omschrijving vertoont typisch „joodse” trekken („sanhedrin en synagoge”). Nu heeft Mattheüs vrijwel letterlijk deze zelfde precisering, die hij hier weglaat, opgenomen in een andere rede van Jezus tegen de discipelen, nl. als Hij hen voor het eerst uitzendt (Matth. 10 : 17, 18). En daar besluit Jezus met deze woorden: „Voorwaar Ik zeg u: ge zult met de steden van Israël niet klaarkomen, voordat de Zoon des mensen komt” (vs. 23). Dat wijst in dezelfde richting: hier is sprake van een periode waarin aan *Israël* wordt gepredikt. Dié periode vindt haar afsluiting in de komst van de Zoon des mensen.

Bedenken wij daarbij, dat Lucas aantekent, dat deze overlevering van de apostelen aan sanhedrin en synagoge en hun voorgeleiding voor stadhouders en koningen plaats zal vinden vóórdat de troebelen van burgeroorlog en de rampen van hongersnood en pest alsmede de schrikwekkende natuurverschijnselen zich zullen voordoen (21 : 11, 12), dan kan men de „verdrukking” en „terechtstelling” waarvan Matth. 24 : 9 spreekt moeilijk anders plaatsen dan in de periode voorafgaande aan de Joodse oorlog; de tijd dus die de Handelingen der Apostelen ons beschrijven en de circa vijf daarop volgende jaren. (Paulus moet nl. in Rome zijn gearriveerd (Hand. 28 : 16) omstreeks het jaar 61.) Men denke dus aan gebeurtenissen als vermeld in Hand. 4 : 3, 7; 5 : 18, 26/27; 6 : 12-7 : 59; 12 : 1-3; 14 : 2, 5 (vgl. met vs. 6 (en evenzo met Hand. 17 : 10, 14) de raad van Jezus in Matth. 10 : 23 gegeven!), 19; 17 : 5/6, 13; 18 : 12; 21 : 27 vlgg. Onder de steden van Israël zullen we dan moeten verstaan: de steden, waar zich een Joodse gemeente bevond, niet dus uitsluitend de steden in Palestina, maar ook die in de landen daarbuiten waar Joden-in-de-verstrooiing zich hadden verenigd en op de sabbat samenkwamen in hun synagoge. En dat waren er vele in het Romeinse rijk, vgl. Hand. 15 : 21.

Misschien zal men willen opmerken dat volgens Matth. 24 : 14 dan toch maar een veel meer omvattende voorwaarde in vervulling moet gaan voor de komst van de Zoon des mensen. Daar lezen we nl.: „Dit evangelie van het Koninkrijk zal in de hele wereld gepredikt worden; dan zal het einde komen.” Doch men dient te bedenken, dat het woord „oikoumenè”, dat hier staat, de toenmaals bekende bewoonde wereld rond de Middellandse Zee aanduidt. Wanneer nu Paulus inderdaad, gelijk men vrij algemeen aanneemt, na loslating uit zijn eerste gevangenschap in Rome (± 63) zijn plan om Spanje te bezoeken (zie Rom. 15 : 24) aanstonds heeft voltoerd, dan zou rond het midden der zestiger

jaren van de eerste eeuw inderdaad aan de voorwaarde, dat het Evangelie in de hele oikoumenè moet gepredikt worden, zijn voldaan.

Ook strijdt de voorzegging van 10 : 23 (met de steden van Israël *niet* klaarkomen) niet met die uit 24 : 14 (het Evangelie zal eerst in de hele wereld gepredikt worden). Men moet beide uitspraken alleen „geschikt” lezen. Rond 65 heeft inderdaad de hele wereld-rond-de-Middellandse-Zee de prediking van de apostelen gehoord. En dezen zijn steeds begonnen bij de Joodse synagogen in de verschillende steden. Dán (omstreeks 65) heeft dus de hele Joodse wereld (de wereld waar Joden wonen) het Evangelie gehoord. Maar men kan uit de route van Paulus in Hand. 16 : 6, 7 — die overigens voorgescreven wordt door de Heilige Geest! — zien, dat er „terzijde van de grote heirbaan” wel eens gebieden zijn blijven liggen, waar de apostelen zelf niet kwamen. Wij lezen — om een vergelijking te trekken met de intocht van Israël in Kanaän — in Joz. 11 : 23, dat Jozua toen „het gehele land veroverd had”. Desondanks zegt Jozua in 13 : 1: Er is nog zeer veel land overgebleven om in bezit te nemen. De grote doorstoot is voltooid, maar er vallen nog details af te werken. Zo is het ook met de missie van de apostelen: rond 65 is het Evangelie in heel de oikoumenè gepredikt, maar de apostelen hebben niet alle steden, waar een Joodse gemeente is, stuk voor stuk afgewerkt.

Intussen: de grote hindernis voor het verstaan van Matth. 24 als in z’n geheel doelend op de ondergang van Jeruzalem schijnt nog te komen, en wel in de verzen 29-31.

Grosheide b.v. zegt bij vs. 29, dat „Jezus wil... te kennen geven, dat de dienst, dien de hemellichamen sinds Gen. 1 : 14-18 hebben vervuld, zal ophouden” en vervolgt dan: „dat is een bewijs, dat er beslist een einde is gekomen aan de tegenwoordige wereldontwikkeling... nu houdt alles op.”

Toch memoreert Grosheide zelf dat Jezus hier — zij het ietwat vrij — oudtestamentische profetieën citeert, nl. Jes. 13 : 10 en 34 : 4. Het is goed, even deze hoofdstukken op te slaan. In hoofdstuk 13 profeteert Jesaja over de ondergang van Babel, *een profetie die nog onder de oude bedeling in vervulling is gegaan, terwijl toch de loop der wereld bleef doorgaan*. En evenzo profeteert hij in hoofdstuk 34 van de ondergang van Edom, die, wanneer Jezus dit woord aanhaalt, inmiddels ook een feit is geworden, zonder dat daarmee een einde is gekomen aan het bestaan van het heelal. En Jesaja is niet de enige die in die trant een oordeel tekent dat in (of kort na) zijn dagen voltrokken wordt. Men denke b.v. aan Joël.

Men had dan ook bij de verklaring van Matth. 24 : 29 vlgg. zo nuchter moeten zijn te constateren, dat wanneer een gericht in dergelijke trekken (verduistering van zon en maan, oprollen van de hemeltent) door een profeet wordt aangekondigd, dit helemaal niet het einde van de wereldgeschiedenis behoeft te betekenen. Een door een profeet visionair in die proporties geschilderd gericht kan zich desniettemin heel wel beperken tot één stad of natie en zich binnen het bestand van de tegenwoordige wereld afspelen.

⁵⁾ Dat „alles” is overigens (vgl. Luc. 4 : 13) misschien alleen maar een pleonastische toevoeging: het ligt dunk mij al besloten in het begrip „voltooien”. Men kan zeggen: „Ik heb mijn werk afgemaakt”, en: „Ik heb al mijn werk gedaan”; dat komt op hetzelfde neer. Maar nu is men vooral in de spreektaal geneigd die twee uitdrukkingen met elkaar te „kruisen” en te zeggen: „Ik heb al mijn werk afgemaakt.”

Terloops...

Twee bijbelstudie-weekends

Eind september en begin oktober werden er te Schoonloo en Ermelo twee bijbelstudie-weekends gehouden voor onze jongens en meisjes. Het G(ereformeerd) L(andelijk) J(eugd) C(omtié) besloot tot de organisatie van deze studiedagen, toen uit de kring van de jeugdvereniging de behoefte eraan werd kenbaar gemaakt.

Een verblijdend ding.

Als in deze tijd van ontkerkelijking (ontchristelijking) jongens en meisjes hun tijd willen geven voor bijbelstudie, dan is daarvoor reden tot dankbaarheid. Bijbelstudie was en is bepaald voor iedereen geen vanzelfsprekende zaak.

En zo zijn we dan met elkaar aan het werk geweest. Zó, dat we aan het eind wel wat moe waren.

—o—

Gelukkig zijn er vandaag in onze kerken — en ook elders — veel jongens en meisjes, die aan bijbelstudie willen doen. De moeilijkheid is echter vaak: hoe moet het gebeuren?

Veel ouders menen, dat hun kinderen het op dezelfde manier moeten doen als zij het hebben gedaan en doen. Mag ik eens vragen: deden de ouderen het altijd zo goed? Werd en wordt er door ouderen vaak niet diepzinnig geredeneerd over allerlei woorden en verbanden, zonder dat het levende Woord echt aan de oppervlakte komt? Zeker, de

ouderen gebruiken wellicht meer boeken bij de bijbelstudie, maar liggen ze niet vaak op de bijbel in plaats van er naast of er onder?

Ik vraag maar en het is misschien voor alle ouderen goed een persoonlijk antwoord te geven.

—o—

Tijdens de weekends was het thema: God spreekt door de profetie van Amos. In het bijzonder werd hierbij gelet op Amos 3-5. Amos móet spreken, hij móet profeteren, hij kan gewoon niet anders. Gods Woorden moeten zijn mond uit, maar hij spreekt zó, dat Gods woorden levende woorden blijven. Die levende woorden van God kwamen tot Israël en komen vandaag tot ons. Ze raken ons, in ónze situatie, in óns leven. Ze treffen ons temidden van onze zorgen en zonden, onze vreugden en meest gelovige momenten. Daarom dient bij de bijbelstudie voorop te staan, niet wat dat en dat woordje precies betekent, maar wat die woorden van God jou persoonlijk te zeggen hebben in jouw concrete situatie. Die woorden van God willen immers doordringen in je hart en leven, willen je zuiveren en heiligen. Daar gaat het de Here om. Belangrijk is daarom hoe we aan bijbelstudie doen, hoe die studie het beste effect heeft. De methode is erg belangrijk, voor onze jongelui, maar evengoed voor de ouderen.

Het is de bedoeling binnen niet al te lange tijd de tijdens de weekends besproken stof in een brochure te bundelen, zodat ieder er gebruik van kan maken. Tenslotte dit: laten de ouderen niet te gauw denken, dat de jongeren het verkeerd doen. 't Kon allemaal wel eens meevallen.

P. C. van Wijck

Van de Zending

Soemba-Borneo (75) — Sprinkhanen — De Soembanees is er aan gewend, dat regelmatig zwermen sprinkhanen zijn eiland bezoeken. Het is voor hem als de hagel, die de oogst ook beschadigt. Maar vorig jaar april is het verschrikkelijk geweest. Er kwamen van de kust, uit Melolo, berichten dat de zon verduisterd was, zóveel sprinkhanen kwamen er over. Op Parai Puluhamu dacht men eerst dat dit wel overdreven zou zijn. Maar dat bleek niet het geval. We hebben — schreef ds Goossens — ervaren wat het betekent. Als de plagen, die in Ex. 10 en Joël 1 en 2 staan vermeld.

„Als ik zeg dat het een miljardenleger was, is dat nog maar zwak uitgedrukt. Ruim een week lang trokken de horden over ons terrein dag en nacht, richting Noord voortmarcherend, zó dicht opeen, dat men met een enkele greep met beide handen tientallen tegelijk kon vangen en zó dat met elke voetstap enkele diertjes (die plm. 4 cm lang zijn) vermorzeld werden. In een minimum van tijd hadden de jongens enkele jutezakken vol met dat ongedierte; gekookt in een grote drum kon het goed als varkensvoer dienen. Dat moest ook wel want ze hadden weinig eetbaars voor de var-

kens, koeien en paarden overgelaten. Hoewel we honderden hectaren grasvlakte om ons heen hebben, is het nu een groot probleem om nog ergens gras voor het vee te vinden. Ik had hier enkele honderden ananasplanten aangeplant, die er prachtig bij stonden: alles is nu volledig weg. Ook heel veel van de klapperaanplant is volkomen vernield. Je kunt wel huilen als je ziet hoe alles vernield is. Wij hoeven van die ananas enz. niet te leven, maar vrijwel alle mensen hier zijn wél aangewezen op de opbrengst van hun tuinen om in leven te blijven. En als de hoop voor het a.s. jaar in enkele uren tijds weggevaagd wordt, dan is dat inderdaad wel een heel zware slag. Maar het is verwonderlijk zo gelaten als de mensen er onder zijn.

Uit de „Nieuwsbrief van (en over) Soemba“, augustus 1975, lichten we het volgende van de hand van ds P. P. Goossens, die momenteel met verlof in Nederland vertoeft: „Een goede landbouw-tractor heb ik dus ergens bovenaan mijn verlanglijstje geplaatst, maar dat wil niet zeggen, dat ik het fijn zou vinden als U (gesteld dat dat mogelijk was) me er dadelijk één zou zenden. Want ik heb reeds genoeg aan mijn hoofd, zodat ik al zou kreunen bij de gedachte, dat ik nu ook nog voor een landbouw-

tractor zou moeten zorgen (onderhoud, het werk ervoor regelen enz.). Maar ik zou het wel ontzaglijk fijn vinden, als die tractor (met hulpstukken enz.) zou arriveren, **tegelijk met iemand, die de zorg daarvoor op zich zou willen nemen...**”

Ik hoop van harte, dat er in ons midden een **jonge landbouwkundige** is (bijv. met diploma Hogere (of Middelbare) Landbouwschool), die het fijn zou vinden om hier op Soemba te komen werken. Ik meen, dat hij hier prachtig werk zal kunnen verrichten, dat hem ook grote innerlijke voldoening zal schenken. We zouden het heel erg fijn vinden, als we zo iemand zouden kunnen ontmoeten tijdens ons a.s. verlof in Nederland.”

Verantwoording „Soemba”

In de periode van januari tot en met september 1975 werden de volgende particuliere giften ontvangen: HA te S 20,—; MJB te B 25,— (3x); JHB te Z 10,— (9x); Mw GB te M 15,— (8x); Mw TB-B te M 15,— (6x), 20,— (2x) en 120,—; Mw LvdB-V te D 30,—; JB te W 25,— (3x); Mw RB-S te G 20,— (3x) en 25,—; AvdB te D 25,— (2x); Mw CG-H te A 50,— (7x); Mw JH te 'sG 100,—; MdeJ te R 50,—; HL te A 50,—; Mw AGL-vV te HterH 100,—; AM te R. 25,—; HN te L 50,— en 150,— (3x); KR te S 100,—; DJR te B 40,— en 25,—; JS te U 500,—; AS te R 10,—; AS te A 25,—; HV te V 25,—; AV te H 125,—; JvV te CadIJ 10,— (3x); DvV te M 100,—; LV te 'sG 100,—; ABvW te V 5,— (5x), 10,—, 7,50, 17,50; MJvdW te K 150,—; NN te V 25,—; NN via kerk Alkmaar 25,—; NN via kerk Schiedam 100,—.

Allen hartelijk dank voor Uw zeer gewaardeerde bijdrage. Blijft U de Soembanees Kerken steunen?

Het gironr. is: Zendingscommissie van de Geref. Kerk (Vrijg) van 's-Gravenhage no. 1768194.

F. H. van Faassen-Heuving,
penningmeesteresse

Kerknieuws

Beroepen te Ermelo in combinatie met Voorthuizen: Ds C. A. Versluis. Beroepbaar predikant in de Geref. Kerken (bin. verb.), voorheen verbonden aan de kerk te Groningen-Nrd. voor de missionaire dienst.

Apeldoorn — Het telefoonnetnr. van Apeldoorn is van 05760 gewijzigd in 055. Alle 5-cijferige abonneenummers zijn gewijzigd in 6-cijferige door voor de bestaande nummers het cijfer 2 te plaatsen. Een beperkt aantal abonnees kreeg echter een nummer dat met een 7 begint. Het adres van de diaconie is thans G. Amptmeijer, Zadelmakersdonk 646, tel. 055-239936, Apeldoorn.

Leerdam — Scriba is sinds 1 sept.: A. van Gent, Prinses Marijkestr. 16, Leerdam. Tel. 03451-3111.

Kort verslag van de 82e Diaconale Conferentie (3, slot) — In de mid-agvergadering sprak Ir. J. van der Graaf uit Huizen (N.H.) over

de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs. Hij stond achtereenovlengs stil bij de noodzaak, het spanningsveld en de concrete stand van zaken. Ir. v. d. Graaf memoreerde zijn reis naar Indonesië met een delegatie van de Herv. kerk. De situatie daar had bij hem een schokeffect teweeggebracht. Djakarta met z'n 5 miljoen inwoners, waarvan de meesten onder een bestaansminimum leven, roept de vraag op: „Hoe geef je als kerk in zo'n verpauperde situatie gestalte aan de evangelisatie?” De referent had in heel Djakarta maar één christelijke boekhandel gezien. Toch is er een kerk, die zich geweldig sterk uitbreidt. In Soerabaja heeft de prostitutie enorme afmetingen aangenomen. Het gaat in al die gevallen om dienstbetoon met hart en handen, met acties is de zaak niet te redden.

De spreker ging vervolgens uit de Bijbel na wat welvaart betekent. Welvaren heeft in de Schrift een andere betekenis, een andere dimensie. Welvaren in de bijbelse zin van het woord heeft te maken met het geestelijke. Het Réveil heeft zicht gehad op de eenheid van welvaart en welzijn. De sociale beweging ging hand in hand met een verkeerd levensbeginsel. We kunnen van Groen van Prinsterer leren hoe het niet moet en hoe het wél moet. Groen was geen salongeleerde. Hij poneerde: Tegen de revolutie het Evangelie! — De arbeiders in Den Haag zeiden: „Bij een revolutie blijft er één huis staan, terwijl al het andere kort en klein wordt geslagen. Dat ene huis is het huis van Groen aan de korte Vijverberg.” Dat kwam, omdat Mevrouw Groen en Mevrouw Elout van Soeterwoude steeds de arbeiderswijken introkken om iets te doen aan de leniging van de onstellende sociale nood van die dagen. Men staat in Indonesië, waar zich zonder welvaart een expanderende kerk bevindt, aan het begin van de opbouw van de samenleving. In dergelijke omstandigheden hebben socialisme en kommunisme hun invalspoor. Economisch herstel voltrekt zich meestal sneller dan het herstel van verstoorde verhoudingen. Ons werk, ook aan de gereformeerde sociale academie, voltrekt zich in een post-christelijke situatie. Wij staan voor de gevolgen van de welvaart, losgekoppeld van het welzijn. De gedachte van de revolutie werkt door: „Geen God en geen meester!” Het sociaal pedagogisch onderwijs is kwetsbaar. We moeten niet leven bij het negatieve, maar positief bouwen. Het gaat erom hoe we de juiste verhouding zien tussen de kollektiviteit en de individualiteit, tussen het geestelijke en het materiële. Hoe taxeren we de tendenzen van de anarchie- de regeringsloosheid?

Ook op dit referaat volgde een levendige bespreking! Iedereen was ervan overtuigd, dat men op een geslaagde konferentie kon terugzien!

O.M.

Amsterdam-Z. Gemeenteavond — „Op woensdag 1 oktober jl. werd op de gemeentevergadering in het Woestduin-Centrum gesproken door ds J. P. v. d. Boomgaard van de Chr. Geref. kerken van Amsterdam over het onderwerp: „Gemeentebeschuwing en Pre-

diking." Hij zette hierin uiteen hoe de Gemeente van Christus op verschillende manieren wordt gezien en hoe daardoor de prediking ook op verschillende wijze wordt uitgeoefend. Vergadering van gelovigen, die dus ook allen als gelovigen worden toegesproken, of vergadering van gelovigen, waarbij hypocrieten en ongelovigen, waardoor de prediking gericht is als Boodschap van Gods genade aan degene, die gelooft en tegelijkertijd een aanzegging van straf is voor de ongelovigen, indien zij zich niet van harte bekeren. Er ontstond een geanimeerde discussie, die zelfs uitliep in de buiten het onderwerp vallende vraag, wat de bedoeling is van de samensprekingen zoals die reeds geruime tijd plaats vinden. In de hierop volgende discussie, waarin o.a. de term „vrijage” viel, bleek wel dat van een spoedig „huwelijk” nog geen sprake kon zijn. Wat ieder voor zich te doen staat is het gebed om de eenheid van de gelovigen die zich willen buigen voor Gods heilig Woord en trouw zijn in het belijden daarvan in de wereld van vandaag. Het was jammer, dat noch van onze, noch van de zijde van de Chr. Geref. Kerk de belangstelling erg groot was.”

Oegstgeest — Uit de kerkeraadsvergadering van 25 sept. en 9 okt. jl. — „Contact met de Chr. Geref. Kerk te Leiden: De uit beide gemeenten gevormde commissie stelt voor, dat er eind november weer een gezamenlijke gemeentevergadering wordt belegd gezien de goede resultaten van de vorige vergadering van eind sept. Als gespreksonderwerp wordt nu voorgesteld: **het gebed**. Voorts worden de leden gestimuleerd om binnen de wijken contacten te leggen om misschien te komen tot een bijbel- of studiering. De redacteuren van de beide „krantjes” van de kerken zullen overleggen hoe ook via hun activiteiten de banden verstevigd kunnen worden.”

PERSBERICHT — De Geref. Kerk Vrijgemaakt (buiten verband) en de Chr. Geref. Kerk, beide te Steenwijk gaan kerkelijk nauwer samenleven. Hierover zijn in de loop der jaren verscheidene gesprekken gevoerd. In 1959 begonnen de gesprekken en in 1963 werd de wederzijdse erkenning als ware kerk van Jezus Christus uitgesproken. Ook in 1970 waren er samensprekingen. Hieraan werden toen nog geen verdergaande konklusies verbonden. Sinds voorjaar 1974 kwamen de samensprekingen in een beslissend stadium. In febr. 1975 kwam het tot overeenstemming op de belangrijkste punten op grond van het rapport, dat door de classis Kampen (Ger. Kerk Vrijg.) en de classis Zwolle (Chr. Ger. Kerk) was aanvaard. De gemeenten waren inmiddels via zgn. „gasten-

diensten” bij de contacten betrokken. Op gemeente- en wijkavonden is door de leden met elkaar gesproken.

In april en mei is naar aanleiding van alle gegevens en in gehoorzaamheid aan het gebod van Christus besloten tot het toelaten van elkaars on gecensureerde leden tot elkaars avondmaalsviering, het aanvaarden van elkaars attestaties en het van tijd tot tijd laten voorgaan van elkaars predikanten in de dienst van Woord en/of Sakrament. Het gunstige oordeel van de classis Zwolle op 29 okt. jl. maakt dit besluit in de praktijk uitvoerbaar.

Op 5 november (Dankstond) is de eerste gezamenlijke kerkdienst gehouden. Verdere contacten zijn aangegaan of worden gestimuleerd. In beide gemeenten is er vreugde, dat er iets van de naar haar oordeel ongeoorloofde scheuring uit de weg is geruimd.

In opdrachten van de kerkeraden:

ds K. T. de Jonge,
ds J. Stuij.

Sola scriptura

Voor het studentendispuut „Sola scriptura”, uitgaande van de „Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato”, hoopt op D.V. 12 november a.s. om 19.00 uur in „Cunera”, Nieuwe Gracht 32, Utrecht, dr O. Jager te spreken over het onderwerp: „Bevrijde tijd”. Belangstellenden zijn van harte welkom!

VERSCHEENEN:

PSALMEN (II)

door Ds. F. VAN DEURSEN

424 bladzijden in fraaie stempelband met goudtitel, prijs f 35,00, doch tot 1 nov. a.s. nog voor de intekenprijs van f 29,50. Het verscheen in de reeks „DE VOORZEIDE LEER”, waarvan thans de volgende delen leverbaar zijn:

Ds. C. Vonk:
Inleiding - Genesis - Exodus f 23,50
Levitikus f 31,00
Numeri f 36,50
Jozua f 35,00
Richteren f 35,00

Ds. F. van Deursen:
Psalmen (I) f 35,00
Psalmen (II) f 35,00*
) Intekenprijs tot 1 nov. 1975 f 29,50

In voorbereiding:

Ds. C. Vonk: I en II Samuel.

„Dit groots opgezette werk is naar mijn mening een echt reformatisch werk. Het is voor mij een wonder, dat het aan ons geslacht geschenkt is.”

Ds. P. K. Keizer in
„Tot Vrijheid Geroepen”

Degenen, die alle verschenen delen willen aanschaffen kunnen ze desgewenst ontvangen tegen betaling van f 25— per 3 mnd.! Volledig prospectus op aanvraag.

Fa. Wesdijk, Liebeek & Hooijmeijer
Singel 55 - Barendrecht - Giro 216828

Direkt **GELD** nodig?

Bel Spijkerboer - Elburg

een vertrouwd en voordelig adres.

Tel. 05250-1751

Heden nam de HEERE tot Zich, in volle zekerheid der geloofs, mijn geliefde vrouw, onze lieve moeder en grootmoeder

Elizabeth Maria Kurpershoek

geboren Montijn

in de gezegende ouderdom van 84 jaar.

„Zij is verlost. God heeft haar welgedaan”

Ps. 23

Aalten: C. J. Kurpershoek
A. Kurpershoek
E. Kurpershoek-Post
Cothen: C. M. Mooibroek-Kurpershoek
H. Mooibroek
Zwijndrecht: C. J. Kurpershoek
W. Kurpershoek-Stigter
Willowdale (Canada): E. M. Vanderkooy-Kurpershoek
S. J. Vanderkooy
Rotterdam: J. C. Kurpershoek
A. Kurpershoek-van Veen
Vrijheid (Zuid-Afrika): W. L. Kurpershoek
P. Kurpershoek-Kool
en kleinkinderen

Aalten, 29 oktober 1975

Eligiusstraat 16

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

Berichtgeving luistert nauw.....

- Dat weet u.
- Daarom leest u Opbouw.
- Naast de wekelijkse informatie in dit blad hebt u een krant nodig, die u (naast het dagelijks nieuws uit binnen- en buitenland) principiële voorlichting geeft bij het licht van de Bijbel.
- Zo'n krant is het NEDERLAND DAGBLAD.
- Een krant met veel aandacht voor ontwikkelingen in kerkelijk Nederland.
- Een krant waarvoor steeds meer belangstelling getoond wordt.
- De krant die bijvoorbeeld binnenkort een eigen redacteur naar Nairobi hoopt te zenden om de vergadering van de Wereldraad van Kerken kritisch te volgen. De krant die reeds de komende weken een serie voorbeschuwingen over „Nairobi” geeft.
- Ook u kunt die krant lezen! Ook u kunt die berichtgeving, met principiële achtergrond geschreven, dagelijks volgen! Wanneer u nu onderstaande bon invult, ontvangt u het ND veertien dagen gratis op proef (of vier weken voor de halve prijs). **U weet dan gauw genoeg wat u tot nu toe gemist hebt.**

BON

Uitknippen en ongefrankeerd opzenden aan:
Antwoordnummer 114
Administratie NEDERLANDS DAGBLAD
AMERSFOORT

Ondergetekende:

Naam

Adres

Woonplaats

- ☐ ontvangt graag 14 dagen het NEDERLANDS DAGBLAD gratis op proef
- ☐ ontvangt graag gedurende een maand het NEDERLANDS DAGBLAD voor de halve prijs. Het bedrag, f 5,80, wordt heden door mij overgemaakt op giro 979505 ten name van het NEDERLANDS DAGBLAD, Amersfoort.
- ☐ Aankruisen wat gewenst wordt.

Ondertekening:

O

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit

Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar of
f 14,— per half jaar.
Buitenland f 35,— of
f 50, per luchtpost.

Geref. Persvereniging

„Opbouw”
Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.